

Dyplomowany Konserwator Dzieł Sztuki
Dyplom UMK nr 2064
specjalizacja - konserwacja kamienia,
i detali architektonicznych
mgr Tomasz Filar
ul. Technologów 13/8 65-115 Zielona Góra

Zielona Góra dn.25.05.2021 r.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
W ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 68 324 73 90, 68 324 73 45

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTEKÓW
65-063 Zielona Góra, ul. Kopernika 1, ul. Piastowska 4,
Załącznik do Dec. ZR. S. 144. 28. 2021 67-415 Kolsko

z dnia _____

30 -07- 2021

Program prac

konserwatorsko restauratorskich przy kamiennym pomniku epitafijnym poświęconym pamięci Wolffa von Dyhrn i jego żony Magdaleny z domu von Glaubitz (1595 r) z kościoła filialnego pw. św. Anny w Konotopie

Renesansowe epitafium wykonano w piaskowcu. Formę złożono z wielu płaskorzeźbionych elementów zaprojektowanych do ekspozycji frontalnej a także wkomponowanych pełnoplastycznych kolumn oraz figur. Epitafium wmurowano we wschodnią ścianę nawy wewnątrz kościoła. Najprawdopodobniej pierwotnie było polichromowane.

Opis stanu zachowania.

Epitafium zachowało pierwotną formę architektoniczną. Zdemontowano i ukryto w jednym z pomieszczeń kościoła dwie wykute z piaskowca, pełnoplastyczne figury donatorów przedstawiające postacie Wolffa von Dyhrn i jego żony Magdaleny z domu von Glaubitz (1595 r). W roku 2020 w trakcie badań konserwatorskich wnętrza kościoła figury odkryto i zadokumentowano fotograficznie.

W II poł XX wieku pomnik wykorzystywano w formie ołtarza bocznego, „ozdabiając” go malowanymi współcześnie obrazami olejnymi, przedstawiającymi postacie, związanych z kościołem świętych.

Epitafium przemaalowano kryjąco srebrem i złotem a także innymi farbami w kolorach zielonym, niebieskim i żółtym. Malowanie wykonano bezpośrednio na kamieniu, przypadkowo aranżując kompozycję barwną.

Kamień zachował poprawne właściwości fizyko mechaniczne, nie wykazuje tendencji do samorzutnego osypywania. Pod wpływem niewielkiego nacisku zachowuje spistość nie ulega pudrowaniu.

W dolnej partii występują głębokie pęknięcia jednego z kamiennych elementów, podobne pęknięcia zauważono w obrębie jednej z kolumn. Na całej powierzchni obiektu zauważono występowanie szeregu różnej wielkości ubytków które w przeszłości powypełniano i zamalowano. Znaczny, stosunkowo „świeży” ubytek widać w obrębie jednego z kapiteli kolumny bocznej. Przyczyną zniszczenia była korozja żelaznej kotwy, która wywołała spękania kamiennego detalu a następnie jego częściowy rozpad. Znaczące ubytki form rzeźbiarskich zaobserwowano w obrębie herm stojących po bokach płaskorzeźbionej sceny ukrzyżowania, w środkowej części epitafium. Postacie w zwieńczeniu mają utracone ręce. Podobne uszkodzenia zaobserwowano w górnej części zwieńczenia epitafium, widać tam uszkodzone figury dwóch aniołków.

W obrębie ścian wokół epitafium widoczne umiarkowane zawilgocenie. Niewielkie wysolenia oraz przebarwienia kamienia, można zaobserwować na powierzchniach najniższej położonych tablic inskrypcyjnych.

Opis sporządzono na podstawie oględzin obiektu, zwraca on uwagę na najistotniejsze czynniki oraz procesy niszczenia pomnika. Dokładniejszą analizę stanu zachowania będzie można sporządzić po przeprowadzeniu prac konserwatorskich.

Stan zachowania obiektu – styczeń 2021

1. Program prac.

Prace konserwatorsko restauratorskie będą zmierzać do odtworzenia pełnej, pierwotnej formy pomnika epitafijnego a także do jak najlepszego zabezpieczenia i podtrzymania oryginalnej substancji zabytkowej.

1.1. Proponowany program badań

W związku z potrzebą możliwie pełnego rozpoznania stanu zachowania oraz przyczyn zniszczeń obiektu, a także określenia technologii jej wykonania wraz z rozpoznaniem zagadnień związanych z historią powstania, historią sztuki oraz ikonografią proponuję przeprowadzenie przy obiektach następujących badań:

3.1.1. Badania z zakresu historii, historii sztuki, ikonografii, (epigrafii-jeżeli będzie to możliwe).

3.1.2. Petrograficznych – (badania materiałoznawcze szlifu cienkiego piaskowca) badania pozwolą określić rodzaj jak i właściwości piaskowca wykorzystanego do wykucia epitafium. Pozwolą dobrać odpowiednie materiały do uzupełniania ubytków, pomogą być może w określeniu pochodzenia warsztatu w którym obiekt został wykonany.

3.1.3. Stopień zasolenia (jakościowo i ilościowo) – badanie pomoże określić rodzaj oraz ilość związków chemicznych (soli) mogących być przyczyną niszczenia powierzchni kamienia. Ponadto pomoże w określeniu metody ich usuwania.

3.1.4. Badania warstw malarskich – nie można wykluczyć obecności resztek polichromii pod warstwą zanieczyszczeń i przemalowań. W przypadku odnalezienia na powierzchni obiektu resztek polichromii proponuję wykonanie analiz mikrokrytaloskopowych pobranych próbek. Pomoże to w ustaleniu ewentualnego sposobu opracowania kolorystycznego powierzchni obiektu.

2. Program prac konserwatorskich.

WOJEWÓDZKI INSTYTUT
OCHRONY ZABYTKÓW
w ZIELONEJ GÓRZE
65-063 Zielona Góra, ul. ...
tel. 68 324 73 90, 68 324 73 11
tel./fax 68 325 37 45

W programie prac przewidziano zabiegi związane z pełną konserwacją obiektu.

1.2.1. Dokumentacja fotograficzna.

1.2.2. Wstępne oczyszczenie powierzchni obiektu w celu rozpoznania stanu jego zachowania (identyfikacja rys, pęknięć bądź odspojień na kamieniu, które w czasie demontażu i transportu stwarzałyby niebezpieczeństwo przełamania osłabionych elementów).
Zabezpieczenie popękanych i odpajających się fragmentów obiektu.

1.2.3. Demontaż obiektu i przewiezienie go do pracowni konserwatorskiej.

1.2.4. Pobranie prób do badań:

- petrograficznych
- stopnia zasolenia kamienia
- warstw barwnych (jeżeli zachowały się ślady warstwy malarskiej)

1.2.5. Dezynfekcja obiektu: do zabiegu proponuje się wykorzystanie preparatu LICHENICIDA 246 firmy Bresciani (1% roztwór w etanolu).

1.2.6. Wzmocnienie osłabionych partii kamienia. (do wzmocnienia osłabionych partii kamienia proponuję wykorzystanie preparatu na bazie żywicy krzemooorganicznej KSE 300 OH firmy Remmers).

1.2.7. Usunięcie przemalowań. Strumień pary wodnej, usuwanie wspomagane środkami chemicznymi roztrawiającymi powłoki malarskie. Doczyszczanie mechaniczne przy wykorzystaniu precyzyjnych urządzeń i narzędzi.

1.2.8. Usunięcie wtórnych, wadliwych zapraw oraz wykonanych rekonstrukcji nie spełniających obecnie swych funkcji ochronnych i estetycznych, usunięcie skorodowanych części wykonanych z żelaza (kotwy, dyble).

1.2.9. Oczyszczenie powierzchni kamienia. (metoda w zależności od stanu zachowania, osłabione partie kamienia, elementy z drobiazgowym opracowaniem rzeźbiarskim proponuję oczyszczać strumieniem pary wodnej, części spoiste oraz o mało rozbudowanej ornamentyce wodą pod ciśnieniem, być może zaistnieje potrzeba zastosowania środków chemicznych wspomagających zabieg oczyszczania, nie wykluczam także użycia metod mechanicznych – skalpele, noże, kamienie ściernie do usuwania zapraw cementowych i trudno usuwalnych nawarstwień)

1.2.10. Odsalanie kamienia metodą migracji soli do rozszerzonego środowiska, usuwanie plam po spoiwie olejnym. (okłady ligninowe, kąpiel w wodzie)

Być może powierzchnia kamienia oprócz zasolenia jest także przeolejona, spoiwo olejne może pochodzić z farb użytych pierwotnie (lub wtórnie) do pomalowania płyty, obecnie na skutek procesów korozyjnych może stanowić zagrożenie dla przypowierzchniowych partii kamienia a także być przyczyną powstawania rudawych oraz brunatnych zaplamień co w znacznym stopniu pogorszy wygląd obiektu. Dlatego też w proponowanym programie uwzględniono czynności związane z usunięciem pozostałości spoiwa olejnego (jeżeli takowe zostanie zidentyfikowane na powierzchni kamieni) na drodze jego zmydlenia przy zastosowaniu preparatu na bazie wody amoniakalnej.

1.2.11. Łączenie popękanych i połamanych kamiennych elementów.

Do łączenia proponuję zastosować klej epoksydowy a spoiny wzmocnić wklejanymi prętami ze stali nierdzewnej

1.2.12. Uzupełnianie ubytków, rekonstrukcja rzeźbiarska brakujących fragmentów.

Na powierzchni epitafium zaobserwowano występowanie szeregu różnej wielkości ubytków oraz uszkodzeń, proponuję uzupełnić je odpowiednio przygotowaną zaprawą mineralną na bazie piasku szklarskiego oraz białego cementu portlandzkiego. Większe ubytki należy uzupełnić metodą flekowania.

1.2.13. Rekonstrukcja polichromii jeżeli będą ku temu podstawy poparte wynikami badań stratygraficznych obiektu.

Ewentualnie scalanie kolorystyczne. (w przypadku trudno usuwalnych zaplamień mogących pogarszać estetykę obiektu proponuję zastosować metodę scalania kolorystycznego przy wykorzystaniu farb na bazie spoiwa silikatowego firmy Keim). Do scalania kolorystycznego wykonanych uzupełnień proponuję wykorzystać metodę punktowania i lawowania laserunkową farbą na bazie spoiwa krzemianowego firmy Keim oraz pigmentów.

1.2.14. Montaż elementów w pierwotnym miejscu ekspozycji. (sposób montażu oraz rodzaj izolacji przeciwwilgociowej ustalony zostanie na spotkaniu komisyjnym)

1.2.15. Wypełnienie fug i uzupełnienie ściany wokół zamontowanego epitafium. (zaprawy mineralne stosowane w konserwacji zabytków)

Proponowany termin przeprowadzenia prac: **czerwiec 2020-listopad 2025**

KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
Dz. Ch. UMK 2004
mgr Tomasz Filip
„FIL”-ART
ul. Technologicznej 13/8, Zielona Góra
NIP 924-154-14-52 tel. 71 1112129

Obecny stan zachowania obiektu.

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTEKÓW
w ZIELONYM GÓRZE
65-023 Zielona Góra, ul. Kopernika 1
tel. 68 324 73 90, fax 68 324 74 11
tel./fax 68 324 72 45

